

Misiunea de Observare Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 în circumscripția uninominală nr. 38 Hîncești

15 martie 2020

Ora: 21:30

Cu privire la oportunitatea desfășurării alegerilor parlamentare noi în circumscripția uninominală nr. 38 Hîncești în data de 15 martie 2020

Context

La 27 decembrie 2019 Comisia Electorală Centrală (CEC) a stabilit data desfășurării alegerilor parlamentare noi în circumscripția uninominală (CU) nr. 38 Hîncești pentru 15 martie 2020. Reiterăm opinia Promo-LEX conform căreia data alegerilor parlamentare noi a fost stabilită de către CEC cu întârziere, deoarece termenul legal cuprinde intervalul 5 februarie 2020 – 5 martie 2020.[\[1\]](#).

Între timp, pe 11 martie 2020, cu patru zile înainte de ziua alegerilor parlamentare noi din CU nr. 38, Organizația Mondială a Sănătății (OMS) a declarat infecția COVID19 pandemie, în contextul creșterii numărului de cazuri la nivel mondial, precum și a măririi ariei geografice de manifestare în peste 110 țări, și din cauza riscului crescut de continuare a răspândirii infecției la nivel global[\[2\]](#).

La ședința din 8 martie 2020 a Comisiei naționale extraordinare de sănătate publică (CNESP) este anunțat despre primul caz de infecție COVID 19 în Republica Moldova. În

contextul constatării și răspândirii cazurilor de infecție COVID 19, CNESP prin Hotărârea nr. 7 din 13 martie 2020 constată gradul de alertă Cod roșu la nivel național referitor la situația epidemiologică. Potrivit legislației, alertă cu cod roșu semnifică risc iminent de declanșare a unei urgențe de sănătate publică.

La 11 martie 2020 CEC a publicat și transmis o Circulară[3] elaborată în vederea respectării prevederilor hotărârii CNESP din 10 martie 2020, care presupune prevenirea aflării într-un singur loc a unui număr mai mare de 50 persoane și dezinfectarea localului secției de votare. De asemenea, urmare a instituirii Codului roșu la nivel național, în seara zilei de 14 martie 2020 CEC, printr-un anunț pe o rețea de socializare anunța că a adresat un demers CNESP prin care a fost solicitată opinia Comisiei cu privire la posibilitatea continuării activităților de organizare și desfășurare a scrutinului din 15 martie. La finalul anunțului se specifica că "despre deciziile luate, vă vom informa suplimentar". Suplimentar, până la începutul votării, pe subiectul dat nu au existat postări.

La 15 martie, CEC a recepționat răspunsul Președintelui Consiliului Suprem de Securitate[4] prin care menționează că în Hotărârea nr. 7 din 13 martie 2020 a CNESP sunt menționate restricții cu caracter exhaustiv privind acțiunile ce urmează a fi întreprinse de către autoritățile publice, întru neadmiterea agravării situației epidemiologice din țară. Totuși, aceste măsuri nu se referă și la organizarea alegerilor, însă impun autorităților publice (inclusiv celor electorale) întreprinderea tuturor măsurilor de prevenție necesară.

În zilele de 13-14 martie 2020 în spațiul public a apărut informația despre faptul că o persoană infectată cu virusul COVID-19 este din satul Bălceana, una din localitățile CU nr. 38 Hâncești.

Subliniem că în spațiul public în zilele imediat apropiate zilei alegerilor au apărut numeroase solicitări ale cetățenilor cu privire la oportunitatea amânării scrutinului parlamentar, în condițiile în care sunt supuse pericolului sănătatea cetățenilor.

Observatorii Promo-LEX au raportat, de asemenea, doar despre un caz când un candidat a solicitat "anularea imediată a alegerilor în Hîncești" printr-un demers depus la CEC în data de 14.03.2020[5].

Constatări ale observatorilor Promo-LEX din ziua alegerilor

La conferința de presă organizată pentru prezentarea Raportului nr. 1 a Misiunii de observare Promo-LEX a alegerilor din CU nr. 38 în data de 12 martie 2020, Misiunea a anunțat organizarea a două echipe mobile de observatori pentru ziua alegerilor. În condițiile agravării rapide a situației epidemiologice MO Promo-LEX a delegat o singură echipă care a activat în regim de observare redus.

Echipa mobilă a observat procesele de deschidere a secțiilor de votare și desfășurare a procedurilor de vot în 11 secții de votare din 44 deschise. Potrivit observatorilor, în general, procedurile de vot au fost respectate. Printre incidentele semnalate se numără raportarea în cazul a cel puțin trei secții de votare din două localități (Logănești – SV nr. 28, 29; Hîncești – SV nr. 5) a transportării organizate a alegătorilor.

Atragem atenția asupra ratei mici de participare la vot, comparativ cu scrutinele uninominale anterioare:

Alegeri parlamentare, 24.02.2019, CU nr. 38 Hîncești	Alegeri parlamentare noi, 20.10.2019, CU nr. 17 Nisporeni	Alegeri parlamentare noi, 20.10.2019, CU nr. 33 Chișinău	Alegeri parlamentare noi, 15.03.2020, CU nr. 38 Hîncești
42.4%	43.5%	39.3%	23.3%

Cauza prezenței scăzute poate fi cel mai probabil situația incertă din spațiul public și acțiunile întreprinse de autorități. Astfel, pe de o parte autoritățile au chemat toată populația țării să stea acasă, în acest sens fiind dispusă sistarea transportului public în Chișinău, dar și în premieră a activității cultelor religioase. Pe de altă parte, a fost organizat un scrutin, în cadrul căruia alegătorii erau chemați la urne.

Constatări privind oportunitatea desfășurării alegerilor

Potrivit art. 8 din Codul electoral^[6] alegerile au loc într-o singură zi, de duminică sau în oricare altă zi indicată în actul de stabilire a alegerilor, pe întreg teritoriul țării sau al localității respective. Cu referire la problema abordată, art. 56 stabilește că în timpul rezervat votării se interzice de a închide localul de votare și de a suspenda votarea, **cu excepția** cazurilor de dezordine în masă, de calamități naturale, **de alte circumstanțe neprevăzute, care îi pun pe alegători în pericol** sau fac imposibilă efectuarea votării. În astfel de situații, Președintele biroului electoral poate suspenda votarea pentru un termen de maxim 2 ore.

În opinia MO Promo-LEX riscurile iminente de epidemie pot întruni condițiile de circumstanțe care îi pun pe alegători în pericol, respectiv ar putea fi acele cazuri de excepție care ar putea duce la suspendarea votării pe o perioadă anumită.

În același timp, atragem atenția că acestea nu sunt circumstanțe neprevăzute pentru ziua alegerilor, ele fiind cunoscute înainte de ziua alegerilor, respectiv autoritățile ar fi trebuit să demonstreze un comportament mai pro activ și să anticipeze eventuale cazuri de îmbolnăvire în ziua alegerilor.

Apreciem că în condițiile create, atât autoritățile electorale cât și autoritățile administrațiilor publice locale, inclusiv

Comisia extraordinară de sănătate publică raională Hîncești, au depus efort de minimizare a riscurilor epidemiologice, atât pentru membrii organelor electorale, cât și pentru alegători. Potrivit observatorilor, membrii birourilor electorale erau dotați cu măști de protecție și cu mănuși, de asemenea la intrare în SV și pe mesele membrilor de birou existau soluții antiseptice.

Ținem să subliniem, că condițiile de amânare sau anulare de drept a procedurilor electorale sunt prevăzute expres de Codul electoral doar pentru referendumurile republican și local. Articolele 156 și 186 din Codul electoral prevăd că dacă data referendumului republican/local a fost stabilită pentru ziua în care, ulterior, **se decretează sau se instituie starea de urgență, de asediu sau de război**, el se **anulează de drept sau se amână** pentru o altă zi. Astfel, din punct de vedere legislativ nu există norme care ar oferi posibilitatea amânării sau anulării de drept a alegerilor parlamentare. Totuși, potrivit art. 66 din Constituția Republicii Moldova, doar **Parlamentul este autoritatea cu drept de declarare a stării de urgență, de asediu și de război**.

În același timp, Legea nr. 212/2004 privind regimul stării de urgență, de asediu și de război la art. 4 alin. (2) prevede expres că **în perioada stării de urgență, de asediu sau de război**, instituite pe întreg teritoriul țării, **nu se admite** modificarea Constituției, adoptarea, modificarea sau abrogarea legilor organice și a legislației electorale, precum și **desfășurarea alegerilor autorităților publice centrale și locale** și a referendumurilor republicane și locale.

Totuși, potrivit Legii nr. 212/2004, starea de urgență este ansamblul de măsuri cu caracter politic, economic, social și de menținere a ordinii publice, care se pot institui de către Parlament inclusiv provizoriu în unele localități. Aceasta inclusiv, în caz de iminență a declanșării sau declanșare a unor situații excepționale cu caracter natural, tehnogen sau biologic-social.

Art. 20 a Legii citate stabilește că **pe durata stării de urgență, în funcție de situația concretă, pot fi aplicate următoarele măsuri, inclusiv:**

1. *b) instituirea unui regim special de intrare și ieșire din țară;*
2. *d) introducerea regimului de carantină și luarea altor măsuri sanitaro-antiepidemice obligatorii;*
3. *f) stabilirea unui regim special de lucru pentru agenți economici și instituții publice, soluționarea altor chestiuni privind activitatea acestora, necesare desfășurării lucrărilor de salvare-deblocare și a altor lucrări de neamânat;*

Evidențiem că măsurile selectate sunt exact cele aprobate și implementate consecutiv de CNESP în ultima perioadă de timp.

Standardele internaționale în domeniul asigurării securității în alegeri [\[7\]](#) condiționează în mare parte amânarea alegerilor prin decretarea unei stări de urgență. În context, reiterăm că Parlamentul este unica autoritate publică care putea decide amânarea sau anularea scrutinului, exclusiv prin stabilirea stării de urgență. Astfel, opiniile critice în adresa organelor electorale privind inacțiunea de a sista scrutinul nu au nici un suport juridic.

Suplimentar, menționăm că membrii organelor electorale sunt într-o situație duplicitară din perspectiva organizării alegerilor și asigurării condițiilor impuse de Codul roșu de risc epidemiologic. Amintim că atât Codul penal (art. 215) cât și cel contravențional (art. 76) prevăd sancțiuni pentru nerespectarea măsurilor de profilaxie, prevenire sau combatere a bolilor epidemice, dacă aceasta a provocat răspândirea unei asemenea boli (reiterăm că din punct de vedere a observatorilor aceste acțiuni minime de prevenire au avut loc în toate secțiile de votare vizitate). De cealaltă parte, art. 181 din Codul penal stabilește sancționarea pentru împiedicarea exercitării libere a dreptului electoral sau a

activității organelor electorale, adică urmează să se conformeze și să organizeze scrutinul odată ce o altă decizie nu a fost emisă de Parlament

În plus, din perspectiva resurselor financiare cheltuite, amintim că pentru a fi organizate alegerile parlamentare noi în CU nr. 38 Hîncești au fost alocate mijloace financiare în cuantum de 4 226, 7 mii prevăzute în buget pentru alegerile prezidențiale 2020, din considerentul că în bugetul CEC pentru anul 2020 nu au fost distribuite mijloace financiare aferente organizării și desfășurării unor alegeri parlamentare noi. Astfel, orice acțiune a organelor electorale ce ar fi atentat la sistarea procesului deja inițiat, în lipsa unei hotărâri corespunzătoare a Parlamentului, poate avea consecințe juridice inclusiv din perspectiva cheltuirii iraționale a resurselor bugetare.

Concluzii

În contextul celor enunțate, concluzionăm:

- MO Promo-LEX nu dispune de competența de a expertiza gradul de aplicare a măsurilor de prevenire și răspuns față de infecția cu COVID 19, însă potrivit observatorilor birourile electorale erau echipate cu minimul igienic necesar. Totuși este dificil de a prognoza eventualele riscuri de contaminare.
- în context, subliniem dedicația pentru executarea atribuțiilor funcționale a membrilor birourilor electorale dar și comportamentul alegătorilor responsabili care în această situație de incertitudine informațională au ales să meargă la vot și să-și realizeze dreptul;
- potrivit datelor disponibile în spațiul public, doar un singur concurent din cei cinci rămași în cursa electorală s-a adresat CEC cu solicitarea de anulare imediată a alegerilor;
- atragem atenția că Parlamentul este unica instituție

- care putea decide amânarea scrutinului inițiat;
- Parlamentul trebuie să intervină legislativ asupra necesității reglementării explicite a mecanismului de suspendare sau amânare a alegerilor, inclusiv, fără a fi necesar de a declara stare de urgență în acest sens. Or în caz contrar organele electorale sunt puse în situația dezagreabilă de a manevra între necesitatea de a respecta legea și cea de a asigura satisfacerea solicitărilor critice publice argumentate *de facto* dar fără substrat juridic *de jure* privind stoparea proceselor electorale cu potențial de răspândire a infecției epidemiologice.

Comunicatul este elaborat în cadrul Misiunii de Observare a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020 în circumscripția uninominală nr. 38 Hîncești desfășurată de Asociația Promo-LEX cu suportul financiar al Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) prin Programul "Democrație, Transparență și Responsabilitate".

Opiniile exprimate în rapoartele și comunicatele publice ale MO Promo-LEX aparțin autorilor și nu reflectă neapărat punctul de vedere al finanțatorilor sau partenerilor. Conținutul acestui document poate fi supus revizuirilor redacționale.

Pentru mai multe detalii, contactați:

Inga Stegarescu, Ofițer de comunicare al Misiunii de Observare Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din 15 martie 2020:
GSM 069269684, e-mail: inga.stegarescu@promolex.md

.....
.....

[1] Detalii privind organizarea și desfășurarea alegerilor parlamentare noi a se vedea în: Raportul nr. 1 Misiunea de observare Promo-LEX a alegerilor parlamentare noi din circumscripția uninominală nr. 38 Hîncești.
<http://bit.ly/38P3a16>

[2] WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19 – 11 March 2020. <http://bit.ly/3d1fwXa>

[3] <http://bit.ly/2x0RpqR>

[4] <https://bit.ly/33ivho0>

[5] Potrivit paginii de Facebook a lui Dorin Chirtoacă Mișcarea politică UNIREA a depus în data de 14.03.2020 un Demers la CEC cu solicitarea de anulare a alegerilor parlamentare noi.

[6] Facem referință la norma aplicabilă alegerilor parlamentare noi, în conformitate cu legislația în vigoare până la data adoptării Legii nr. 113/2019.

[7] Guidelines for Public Security Providers in Elections. OSCE/ODIHR, 2017. p. 30. <http://bit.ly/39WWS0c>